

(izvor: zg-nadbiskupija.hr / bozjemilosrdje.net)

HOMILIJA ZAGREBAČKOGA NADBISKUPA DRAŽENA KUTLEŠE

Blagdan bl. Alojzija Stepinca

Zagrebačka katedrala, 10. veljače 2026. godine

Savjest pred Kristom - Hrvatska pred odlukom (Lk 23,1-25)

Draga braćo i sestre u Kristu!

Odlomak iz Lukina evanđelja (Lk 23,1-25) koji smo večeras čuli ne vodi nas na mirno i pobožno mjesto, nego nas uvodi u dramu razlučivanja, u sudnicu povijesti, pred Pilata. To mjesto nije bilo samo prostor rimske vlasti, nego prostor ljudske savjesti. Ondje su stajali Isus i Baraba: Nevinost i nasilje, Istina i pragmatizam, vjernost Ocu i prilagodba mnoštvu. Ondje se nije odlučivalo samo o sudbini jednoga Čovjeka, nego o smjeru povijesti.

No, to nije tek prizor iz prošlosti. To je trajna scena svakoga vremena, svakoga naroda i svakoga čovjeka. Pred Pilatom stoji i današnji svijet. Pred Pilatom stoji i naše društvo. Pred Pilatom stoji i Hrvatska. A iznad svega, pred Pilatom stoji naša osobna savjest.

Zato na današnji blagdan blaženoga Alojzija Stepinca ovo Evanđelje ne možemo slušati s ravnodušnošću. Ono se postavlja kao pitanje koje probada srce: za koga se odlučujemo? Za Isusa ili Barabu? Koju Hrvatsku želimo slobodnu, onu koja se ravna po istini ili onu koja traži lakši put? Koju savjest branimo, budnu ili uspavanu?

Blaženi Alojzije duboko je razumio ovu evanđeosku dramu. Znao je da se povijest naroda ne lomi prvotno u saboru, sudnicama i uredima, nego u unutarnjem svetištu čovjeka. Ondje gdje nitko drugi ne ulazi osim Boga. Ondje gdje se rađa ili izdaje istina. Ondje gdje čovjek odlučuje hoće li biti slobodan ili se prilagoditi bučnomu mnoštvu.

Crkva tu istinu jasno izriče: „savjest je najskrovitija jezgra i svetište čovjekovo, gdje je on sam s Bogom, čiji glas odzvanja u njegovoj nutrini“ (KKC 1776). To nije subjektivni osjećaj ni privatno mišljenje, nego mjesto susreta s Istinom. Zato vrijedi temeljno pravilo koje blaženi Alojzije potvrđuje svojim životom: tko je vjeran savjesti, ostaje slobodan i kada je izvana pritvoren; a tko savjest izda, ostaje zarobljen i kada mu se čini da vlada.

U tome svjetlu današnje Evanđelje i Stepinčevo svjedočanstvo nisu samo spomen, nego ispit savjesti kako Crkve tako i cijeloga hrvatskog društva. Pilatovo pitanje: „Koga hoćete da vam pustim: Barabu ili Isusa, koji se zove Krist? (Mt 27,16) nije nestalo. Samo je promijenilo lica, okolnosti i riječi. I još uvijek čeka odgovor.

1. Dvije Hrvatske pred Isusom

Pred Pilatom ne stoje samo dvije osobe, nego dvije logike života. Jedna je tiha, nenametljiva i postojana; druga glasna, zahtjevna i zavodljiva. Evanđelje nam time poručuje da smo u svakom vremenu naočigled Krista stavljeni pred izbor između dviju stvarnosti među kojima nema neutralnoga prostora.

Prva je stvarnost tiha i postojana Hrvatska, koja nosi u sebi klicu dobra. To je Hrvatska poštenih ljudi koji ne dospijevaju na naslovnice, ali na svojim leđima nose breme društva. To su liječnici kojima je bolesnik važniji od zarade; odgojitelji i učitelji koji ne poučavaju samo znanju nego i vrlinama; radnici koji rade predano i marljivo; vojnici i policajci koji hrabro štite red i sigurnost; svećenici, redovnici i redovnice koji ostaju vjerni svome pozivu; majke i očevi koji se žrtvuju i s ljubavlju odgajaju djecu.

To je Hrvatska ljudi koji rade savjesno i pošteno, „krvavo se znojeći“ (usp. Lk 22,44), jer nisu pristali prodati savjest za napredovanje, položaj ili dodatnu korist. Njih se često gura na rub, zaobilazi ih se, omalovažava ili ismijava kao „naivne“ jer se ne uklapaju u mentalitet rečenice: „Svi to rade.“ A upravo su ti ljudi - nevidljivi, strpljivi i ustrajni - najveći kapital hrvatskoga društva.

Druga je stvarnost Hrvatska ranjena grijehom. Poput Barabe, ona bira kratkoročnu korist umjesto istine. To je Hrvatska u kojoj se ideali zamjenjuju pogodnostima, u kojoj se čovjeka mjeri isključivo kroz profit, utjecaj i moć, a zakon se ne doživljava kao služba općem dobru, nego kao sredstvo osobnoga interesa. U toj se Hrvatskoj prešućuje istina, zlo se opravdava, nepravda normalizira, razara se zajedničko dobro, a savjest se uspavljuje ispraznim opravdanjima: „Nisam ja jedini“, „Takav je sustav“, „Moram se snaći“.

U toj se Hrvatskoj grijeh više ne doživljava kao rana, nego kao normalnost; a odgovornost kao teret koji treba izbjeći. Ona nije nužno zla u namjeri, ali je opasna u navici jer naviknuti se na zlo znači prestati ga prepoznavati.

No, Evanđelje nas ne pušta da ostanemo promatrači. Ono ne pita apstraktno kojoj Hrvatskoj pripadamo i kakvu Hrvatsku gradimo, niti dopušta da se sakrijemo iza kolektiva. Pitanje je osobno, bolno i spasonosno: koga danas puštam na slobodu u vlastitome srcu? Barabu svojih kompromisa ili Krista svoje savjesti?

Blaženi Alojzije Stepinac pokazuje da se ta odluka ne donosi jednom zauvijek, nego svakodnevno. I da o toj tihoj, često nevidljivoj odluci ovisi ne samo svetost pojedinca, nego i budućnost naroda.

2. Iskušenje pranja ruku

Uz Isusa i Barabu, evanđelje po Luki pred nas stavlja još dva lika koji su možda najopasniji jer su nam često najsličniji: Pilata i Heroda (usp. *Lk 23,7-12*). Oni ne viču, ne traže otvoreno zlo, ne nose nož ni okove. Njihovo oružje je drukčije - ravnodušnost, ironija i bijeg od odgovornosti.

Pilatovska savjest vidi nepravdu, prepoznaje istinu, ali ne želi platiti njezinu cijenu. Zato pere ruke. To je savjest koja se skriva iza rečenica koje zvuče razumno i umirujuće: „Nisam ja kriv.“ „Što ja tu mogu?“ „Neka odluče drugi.“ „Važno je sačuvati mir.“

Ali evanđelje je neumoljivo: pranje ruku nije neutralnost, nego sudioništvo. Pilat nije osudio Isusa zato što nije znao istinu. Osudio ga je zato što mu je istina bila preskupa.

Herod, s druge strane, ne pere ruke, on se ruga (usp. *Lk 23,11*). Istina mu je zanimljiva, ali neobvezujuća. Traži čudo, zabavu, spektakl. Kad ga ne dobije, ismijava Isusa i šalje ga natrag. Herod je lik koji se igra vrijednostima, ironizira savjest i pretvara ozbiljna pitanja u predmet šale ili cinizma.

I evanđelje otkriva s bolnom jasnoćom: Pilat i Herod postaju prijatelji (usp. *Lk 23,12*). Pragmatizam i cinizam, relativizam i poruga, vrlo se lako ujedinjuju kada im to odgovara. Tako nastaju savezi bez istine, koalicije bez savjesti i politike bez moralnoga kompasa.

Koliko je puta i hrvatsko društvo palo u tu zamku! Umorni od prijepora, iscrpljeni skandalima, razočarani neispunjenim obećanjima, mnogi su se povukli u privatnost. Prestali smo se zanimati za opće dobro, prestali moliti za one koji odlučuju, prestali vjerovati da su mogući savjesni političari, ljudi koji će u javni prostor unijeti istinu, žrtvu i odgovornost.

A upravo je to, upozorava Crkva, jedna od najtežih zabluda našega vremena. Drugi vatikanski sabor jasno kaže: „Taj nesklad kod mnogih između vjere koju ispovijedaju i svakidašnjeg života treba ubrojiti među najteže zablude našeg vremena“ (GS, 43). Vjernik se ne smije povući iz društva pod izlikom razočaranja. Povlačenje savjesti ne donosi mir. Ono ostavlja prostor nepravdi. Šutnja pred zlom ne čuva čistoću istine. Ona je slabi.

Zato je svjedočanstvo blaženoga Alojzija Stepinca tako snažno i tako aktualno. Blaženi Alojzije nije bio Pilat. Nije prao ruke. Nije birao mir po cijenu istine. Kad je savjest progovorila, znao je da je istina skuplja od kompromisa, a vjernost Bogu važnija od svake pogodbe s moćnima, ideologijama ili strahom.

U vremenu u kojem se lako postaje Herod - ciničan, ili Pilat - pragmatičan, kardinal Stepinac nas podsjeća da katolik smije biti samo jedno: čovjek savjesti. I da bez takvih ljudi nijedan narod ne može ostati slobodan.

3. Savjest - Stepinčeva baština i ispit našega vremena

Blaženi Alojzije Stepinac ostavio nam je baštinu koja nadilazi povijesne okolnosti i političke prijepore: baštinu nepokolebljive i čiste savjesti. Njegova snaga nikada nije bila u položaju, strategiji ili moći, nego u nutarnjoj slobodi čovjeka koji stoji pred Bogom. Nadbiskup Stepinac znao je ono temeljno: da se čovjek može izvana prisiliti, zatvoriti, poniziti, ali da se savjest ne smije predati jer tada se gubi sve.

U trenucima kada su ideologije, s lijeva i s desna, tražile šutnju, relativizaciju ili suglasnost nadbiskup Stepinac izabrao je govoriti istinu. Ne glasno, ne huškački, ne iz mržnje, nego mirno, jasno i odlučno. Njegov govor nije bio politički pamflet, nego moralni sud oblikovan Evandeljem. Upravo zato bio je opasan svima koji su htjeli savjest podrediti političkome sustavu.

Crkva uči da savjest nije proizvoljan osjećaj, nego razumski sud kojim čovjek prepoznaje moralnu vrijednost čina koji namjerava učiniti ili je već učinio. Zato *Katekizam Katoličke Crkve* naglašava da savjest mora biti ispravno odgojena, a čovjek ima ozbiljnu dužnost slijediti njezin sud (KKC, 1783-1785). Ispravna savjest ne nastaje sama od sebe; ona se odgaja molitvom, slušanjem Božje riječi, naukom Crkve i spremnošću na obraćenje.

Savjest koja se ne odgaja istinom lako se uspava. A uspavana savjest ne viče. Ne

protestira. Ne opire se. Ona se prilagođava i želi kompromise. Takva savjest s vremenom postaje sudionik zla, ne zato što želi zlo, nego zato što mu dopušta da se dogodi. Blaženi Alojzije to je jasno vidio i zato je upozoravao da je najveća opasnost za narod gubitak moralnoga osjećaja, a ne vanjski progon.

U životu kardinala Stepinca savjest nikada nije bila odvojena od Krista. On nije slijedio savjest protiv vjere, nego savjest oblikovanu vjerom. Zato njegova vjernost savjesti nije bila tvrdoglavost. Bila je poslušnost Bogu. Nije bila prkos. Bila je poniznost pred Istinom. I upravo tu leži ključna poruka za naše vrijeme: vjernost savjesti uvijek je plod vjernosti Kristu, čak i onda, a možda osobito onda, kada vodi putem križa.

Današnje društvo često savjetuje suprotno: prilagodi se, ne istupaj, čuvaj mir, misli na sebe. Blaženi Alojzije nam, međutim, ostavlja drukčiju logiku Evanđelja: mir bez istine nije mir, a sigurnost bez savjesti nije sloboda. Njegova baština danas nije tek povijesni spomen, nego ispit: imamo li hrabrosti odgajati savjest, slijediti je i braniti, i onda kada nas to nešto košta?

U tome ispitu ne odlučuje se samo o našoj osobnoj vjerodostojnosti, nego i o moralnoj budućnosti hrvatskoga društva. Narod koji izgubi savjest, izgubit će i smjer; a narod koji sačuva savjest, ima budućnost, makar prolazio putem križa.

4. Hrvatska u grobu i nada uskrsnuća

Nerijetko se čini da je Hrvatska razapeta između ideala i stvarnosti, između onoga što je mogla biti i onoga što jest. Neki imaju dojam da leži u grobu razočaranja: iscrpljena dugim prijeporima, umorna od nepravdi, osiromašena iseljavanjem, ranjena nepovjerenjem. Poput učenika na putu u Emaus koračaju pognute glave govoreći: „A mi se nadasmo...“ (Lk 24,21). Lađe su, čini se, potonule; snovi o pravednome društvu, o poštenome radu, o budućnosti djece izgledaju kao uspomene iz neke druge povijesti.

Ali kršćanska vjera ovdje jasno poručuje da se kršćanin ne zaustavlja na Velikoj suboti. On poznaje tišinu groba, ali ne pristaje na beznade. Zna da grob nije posljednja riječ povijesti, nego mjesto s kojega Bog započinje nešto novo.

Zato čitamo u Drevnoj homiliji na Veliku subotu: „Probudi se ti što spavaš! Ustani od mrtvih, jer te Krist rasvjetljuje! Ja sam Bog tvoj, a radi tebe sam postao tvoj sin. Radi tebe i radi ovih koji su tvoji potomci sada govorim i zapovijedam svima što su okovani: Izidite! A onima što su u tami: Nek vas Svjetlo obasja! A usnulima: Ustanite! A tebi zapovijedam: Probudi se ti što spavaš, jer te nisam za to stvorio da ležiš vezan u podzemlju. Ustani od mrtvih. Ja sam život mrtvima. Ustani, djelo ruku mojih! Ustani, sliko i priliko moja. Stvoren

si sličan meni. Ustani, iziđimo odavde!“ (*Časoslov*, sv. II, 359-360).

Mi vjerujemo u Uskrsloga Krista. Vjerujemo da život ima posljednju riječ, a ne smrt; da istina nije poražena ni kada je utišana; da žrtva nije uzaludna ni kada se čini zaboravljenom. Uskrs ne briše rane, on ih proslavlja. Ne poništava križ, nego mu daje smisao. Zato i narod koji prolazi kroz Veliki petak i Veliku subotu nije osuđen na propast, nego je pozvan na obraćenje nade.

Kao što mladica probija tvrdu i ispucalu koru zemlje, tako i danas u Hrvatskoj niče život. Ne uvijek ondje gdje bismo ga očekivali, ne bučno i spektakularno, nego tiho i postojano. Niče u ljudima savjesti koji ostaju vjerni dobru bez pljeska; u onima koji se žrtvuju za obitelj, bolesne, starije, siromašne; u mladima koji unatoč svemu biraju ostati u svojoj domovini; u molitvi skrivenoj od očiju javnosti, ali dragocjenoj pred Bogom.

Problem, dakle, nije u tome da život ne postoji. Problem je u tome što nam često ljuske ne padaju s očiju. Previše gledamo grob, a premalo tražimo Uskrsloga. Previše slušamo glasove beznađa, a premalo Božju riječ. Učenici iz Emausa nisu prepoznali Krista dok im nije protumačio Pisma i dok nije lomio kruh (usp. *Lk* 24,27-35). I nama je potreban isti put: povratak Evandjelju i lomljenju kruha, povratak istini i zajedništvu.

U tome svjetlu i svjedočanstvo blaženoga Alojzija Stepinca dobiva uskrsnu dimenziju. On je znao da se nada ne temelji na političkim prilikama, nego na Bogu koji je vjeran. Njegov život poručuje da narod koji prolazi kroz trpljenje nije napušten, ako ne napusti istinu.

Zato se ova dionica naše povijesti ne smije čitati pesimistično, nego kao poziv. Poziv da ponovno podignemo pogled. Da dopustimo Kristu da hodi s nama i onda kada ga ne prepoznamo. Jer ondje gdje se savjest budi, ondje gdje se istina ljubi više od koristi, ondje gdje se ne odustaje od dobra, ondje uskrsnuće već započinje.

Draga braćo i sestre, današnje Evandelje i svjedočanstvo blaženoga Alojzija Stepinca ne dopuštaju nam da ostanemo na sigurnoj udaljenosti promatrača. Ona nas stavljaju pred odluku. Ne kolektivnu i ne apstraktnu, ne onu koja se prebacuje na „sustav“, „politiku“ ili „okolnosti“, nego osobnu i neodgodivu: za koga se danas odlučujem, za Barabu ili za Isusa?

Jer narod se ne sastoji od apstraktnih struktura, nego od osoba. Hrvatska se ne odlučuje samo u saborima i uredima, nego u srcima ljudi. U savjesti liječnika pred bolesnikom. U savjesti suca pred presudom. U savjesti političara pred zakonom. U savjesti roditelja pred djecom. U savjesti vjernika pred Evandjeljem.

Ako izaberemo Krista, izabrat ćemo savjest koja govori istinu i kad boli, izabrat ćemo služenje umjesto iskorištavanja, žrtvu umjesto komoditeta, vjernost umjesto prilagodbe. Taj put nije lak i ne donosi brze plodove, ali donosi život. Ako pak izaberemo Barabu, dobit ćemo kratki mir, privid stabilnosti i trenutnu korist, ali iza toga ostaje bolna praznina, umor duše i raspad povjerenja bez kojega nijedan narod ne može opstati.

Poruka blaženoga Alojzija Stepinca hrvatskome društvu danas zvuči snažno i bolno istinito: narod ne propada zbog progona, nego zbog izdaje savjesti. Zato primjer njegova života ostaje trajno obilježen proročkim sjajem, a njegove riječi: „Ne može biti govora o ozdravljenju naroda, prije nego se opet vrate k Bogu i usklade svoje nazore s Božjim nazorima“ (*Propovijed akademičarkama*, 25. ožujka 1941.) i danas stoje pred nama kao mjerilo savjesti i put obnove. Blaženi je Alojzije cijelim svojim životom svjedočio istinu da je savjest temelj svakoga ljudskog dostojanstva. Čovjek koji pogazi svoju savjest, pogazio je samoga sebe. Do toga ne dovodi vika protiv istine, nego šutnja kada treba govoriti. Ne svladava ga snaga zla, nego povlačenje dobra.

Ali ista ta poruka nosi i neuništivu nadu: narod koji se vraća Kristu, koji oblikuje savjest po Evanđelju, ne može ostati u grobu. On snagom Uskrsnuća preobražava stvarnost. Ne negira rane društva, nego im daje smisao. On ne briše križ povijesti, nego mu daje budućnost. I zato se pred nama danas ne nalazi pitanje hoće li Hrvatska imati problema, nego hoće li imati ljude savjesti koji će ih nositi u Kristovu svjetlu.

Neka nas zagovor blaženoga Alojzija Stepinca osposobi za tu zrelost. Da u času odluke - osobne, profesionalne i društvene - ne peremo ruke, nego položimo srca pred Krista. Da ne biramo lakši, nego istiniti put. Samo narod koji stoji uz Istinu može ostati slobodan. Samo Hrvatska koja čuje Kristov poziv: „Probudi se ti što spavaš, jer te nisam za to stvorio da ležiš vezan u podzemlju. Ustani od mrtvih. Ja sam život mrtvima. Ustani, djelo ruku mojih!“ - samo takva Hrvatska može uistinu živjeti.